

Пламен Павлов Реторика на изкуствения интелект?

Абстракт: Бързото развитие на компютрите води до все по-човешки методи на комуникация между машината и човека. Изкуственият интелект е още далече, но неговите първи наченки показват възможности за едно бъдещо място в света на реториката и речевата комуникация. Пред учените стои въпросът дали едно от най-човешките умения е на път да бъде усвоено и от бъдещите мислещи машини?

Ключови думи: реторика, компютър, машина, изкуствен интелект, комуникация.

Abstract: The fast growing development in the field of computers and electronics leads to more human methods of communication between human and a machine. The artificial intellect is still far away but its first iterations show that in the near future there will be place in rhetoric and communication reserved for the thinking machines.

Key words: rhetoric, artificial intellect, computer, machine, communication.

Реторика на изкуствения интелект - оксиморон или просто печатна грешка?

Това заглавие звучи като "компютърно дишане" или "техники за размножаване при електронните устройства".

Речта е едно от изконно човешките качества. Наричат я структуро-определяща. В някаква степен тя изгражда и олицетворява човешкото. Благодарение на речта ние сме хора.

Реториката, от друга страна, е науката за красноречието. С други думи това е "високата класа" на речта. Този висш пилотаж се удава на малцина и изисква сериозни познания и множество упражнения. Добавянето на изкуствен интелект към реториката е не само ерес, то е дотолкова нелепо, че е направо смешно.

В същото време електрониката бавно и неусетно ни завладява.

Нейният троянски кон – компютърът - отдавна е преминал стените

на крепостта, настанявайки се удобно на най-хубавите места в хола, спалнята, кухнята. Неговите "малки отрочета" - таблетки, телефони, електронни книги, говорещи играчки и машини – весело пъплят навсякъде. Те все още са във фазата на издаване на звуци, но много скоро вероятно ще почнат да говорят.

Първоначално с леки грешки и заплитане. После ще омотават изреченията и ще изтърсват смешни и "мили" глупости и двусмислици. А след това някак неусетно ще преминат от бърборенето към своя юношески период. И разбира се, няма да е толкова далеч онзи момент, когато вече порасналите компютърни джаджи вероятно могат да поискат да усвоят реториката и изкуството да говорят красиво и убедително. Фантастика? Едва ли. Нека видим фактите.

Прословутият надпис "имате поща", дал началото на не един и два филма и множество книги, отдавна може да бъде заменен с глас, който дублира писаното съобщение. Това, обаче, е само началото. Компютърните устройства отдавна не са само пасивни записващи устройства. Електронният рекордер е устройство от миналия век. И когато става въпрос за миналия век, нему принадлежат и първите опити за четене на текст с компютърно синтезиран глас. Още тогава новаторите от Apple бяха успели да интегрират тази възможност в самата операционна система. Днес четем с възхищение в биографиите на Стив Джобс, как той е посветил живота си на това да създаде машина, максимално близка до човека. След въвеждането на управлението с ръка, която според Джобс е най-уникалният инструмент [1], следващият логичен ход е управлението с другия уникален човешки феномен - гласа.

В началото се започва с четенето на текст от страна на компютъра. Можем да изберем няколко предварително 'готови' гласа, които се опитват да разнообразят тиражираното от филмите роботско говорене с варианти, носещи мъжки и женски имена. Има смешни, тъжни и радостни версии. За реторика и дума не може да става, но началото е сложено.

В тези първи употреби на гласова комуникация, потребителят по-скоро търси куриозното отколкото полезното. До ежедневната употреба, показана много отдавна в "Една одисея в космоса" на

Артър Кларк, чрез компютъра Хал 9000 има дълъг път. Междувременно еволюцията на електронната вселена продължава. Появява се подкастът (podcast). Най-общо казано това са текстове, четени от хора и публикувани в интернет, за по-лесен достъп на различни групи от хора до съдържанието на първоначалния текст. Информационната цел на типа медиа, ако можем да причислим подкаста към средствата за масова комуникация, е по-скоро информационен и красноречието, ако въобще може да се говори за такова, не е най-силната страна на подкастовете. Въпреки това човешкият глас в голяма степен опосредства съдържанието, допринасяйки за разпространението на услугата. Тематиката варира - от новинарски емисии до рекламни статии и от готварски уроци за начинаещи до студентски лекции. Варира и аудиторията. Носителят е както компютър, така и mp3 плеър или телефон.

Малко по-различен е пътят на портативните устройства за четене. Най-първата таблетopodobна джаджа отново е дело на Apple и се нарича Newton. Това обаче, е лястовичка посред зима. Ябълките за пореден път изпреварват времето си, но смело задават тенденцията. Устройството на Amazon - Kindle - изиграва ролята на героя, който отпушва бутилката и изважда отвътре духа на електронното четене. Съвсем естествено и закономерно е работещата с ток книга да получи дял от своето компютърно наследство. Тя може да възпроизвежда подкастове и да чете произволни текстове на глас.

Естествено първоначално езиците са ограничени, грешките са много, а усещането за човешки глас напълно отсъства. С всеки ъпдейт обаче, нещата се подобряват. Функцията се използва от незрящи, заспиващи, любопитни, заети с друга дейност или просто от обикновени мързеливци.

В същото време продължава тихото развитие на още една компютърна възможност, свързана с речта - управлението с глас. Рядко използвана и по-скоро куриозна, отколкото всекидневна, тя се настанява в обикновените компютри, телефоните и автомобилните системи. До този момент това е технология, а не речева комуникация.

И тогава за пореден път Apple преоткрива топлата вода, добавя и

поредното си нововъведение - колелото и дори иска патент за тях - казано с други думи - появява се поредната итерация на iPhone - 4S.

Какво е новото и различното?

За пореден път компанията интегрира речева система в свое устройство, но този път имаме истинска диалогова речева комуникация. Телефонът (ако въобще този многофункционален мастодонт може да бъде опростен и сведен към простото изобретение на Александър Греъм Бел) вече наистина разговаря с потребителя. Той получава речеви команди и ги изпълнява. До този момент има множество програми, които вършат подобни неща, но за първи път в iPhone4S имаме истинска интеграция на гласово управление, работеща с почти всички функции на устройството.

Къде е реториката?

Може ли да накараме ябълката да ни защитава в съда или да чете публична лекция вместо нас? Не разбира се. Или поне все още не, но посоката на развитие показва, че това не е съвсем невъзможно.

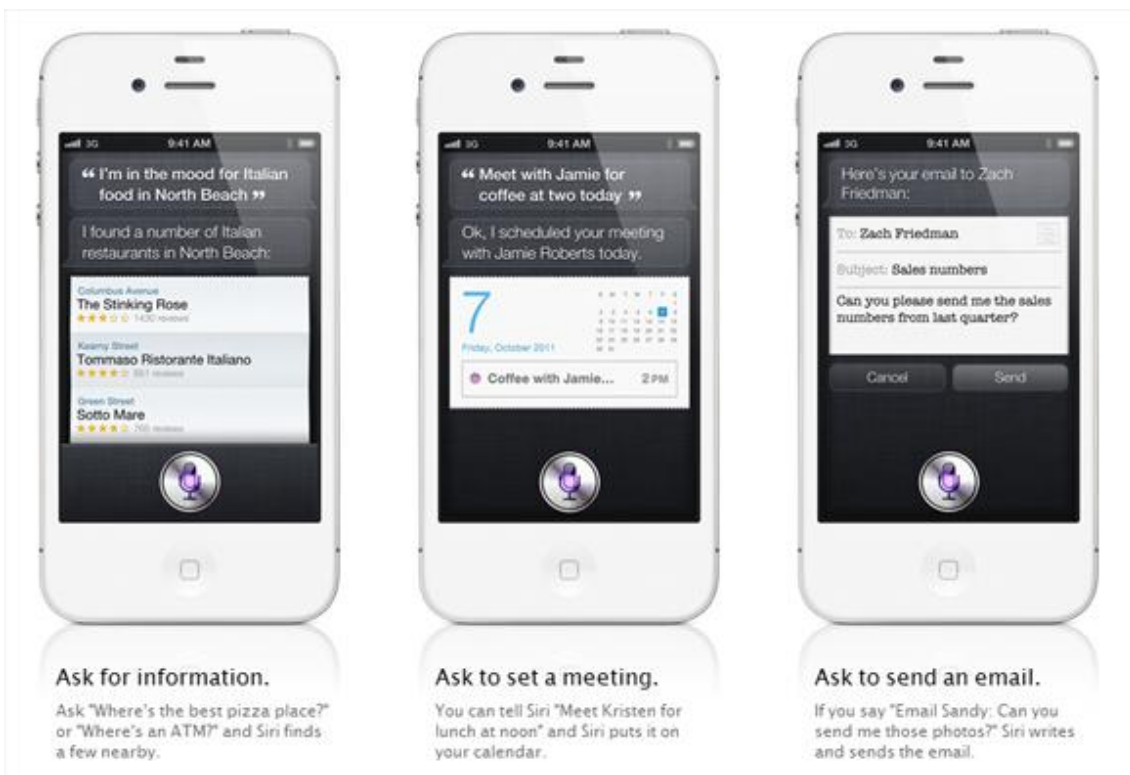
И така, кое е новото и различното в подхода на Apple към компютърната речева комуникация? Преди известно време Стив Джобс закупи никому неизвестната компания SRI International's Artificial Intelligence Center [2], която се занимаваше с изкуствен интелект и синтез на речта по поръчка на прочутата DARPA, дала някога началото на самия интернет. Преди 40 години поръчката на военните е била да се разработят „компютърни възможности за интелигентно поведение в комплексни ситуации“ [3].

Опашките пред магазините за телефони и недостигът на доставки показва, че за пореден път насоката на мисълта е била вярна и прозорлива.

Търсейки речевото в диалога с машината, е добре да видим някои от отговорите на въпроси или команди на потребителя. Ето например как Siri реагира, когато е помолена да покаже конкретен номер, да зададе час на аларма или насоки за навигация:

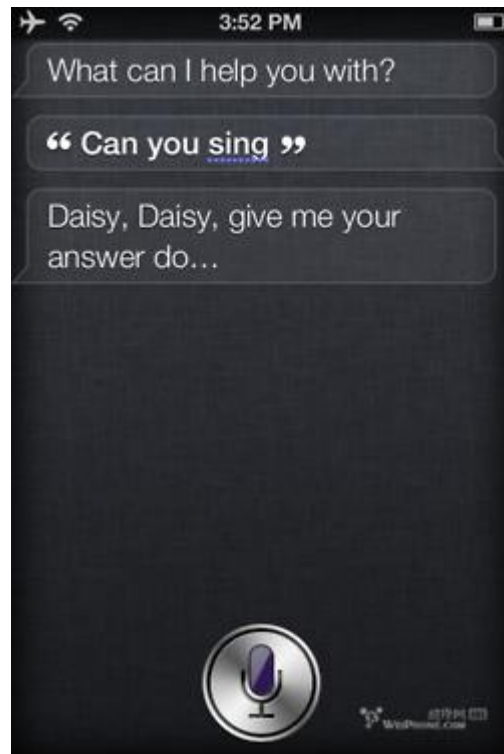

Или когато търсим информация, да насрочим среща или да изпратим и-мейл [4]:

Още по-интересно е, когато се опитваме да задаваме въпроси и команди, които изискват „човешка“ намеса и отношение. Например на командата „Разкажи ми виц“, Siri отговаря: „Два айфона влезли в бар... Забравих останалото.“ Или пък на „Можеш

ли да пееш?“, отговорът е ... песничка!

От тук нататък започва още по-интересното.

Като в истинска речева ситуация, ораторът Siri работи в различни видове контекст.

От една страна, това е конкретната локация. Данните се вземат от триангулацията на клетките на мобилния оператор и GPS приемника абсолютно невидимо и автоматично. Сякаш ораторът се оглежда и прави оценка на мястото. „Наблизо“ вече има конкретен географски смисъл в отговора на машината.

От друга страна, оценява се контекстът на конкретната задача. Прави се контент анализ на думите в заданието и се търси адекватен вербален отговор.

От трета страна, се извлича информация за времевия контекст. „Този уикенд“ и „утре вечер“ се превръщат в конкретни дати и върху тях се наслагват останалите аспекти от анализа.

На четвърто място, но не на последно място, е анализът на диалоговия контекст. Елиптичните изречения вече нямат значение по принцип, а се свързват с останалите известни факти.

В допълнение, Siri е вид „облачна“ услуга. Голяма част от информацията, която се предоставя, се намира някъде на сървъри в облака.

„Оръторът“ в малката машинка не е сам. Той има зад гърба си огромна мрежа от консултатнти, които търсят и намират всяка една информация.

Забележителното е, че става въпрос за версия 1.0. Това е едва началото. Отрочето вече говори и то доста смислено. Едва родило се, то вече има своето „място под слънцето“. Какво ли ще стане, ако и когато овладее красноречието и стане истински оратор? Както се казваше в слогана на една мобилна компания: „Най-доброто предстои!“

Цитати и позовавания:

[1] Елиът, Джей, Уилям Саймън. 2011. Стив Джобс. iЛидерът Човекът, преобразил начинът ни на общуване и живот, София: ИК „Locus“.

[2] SRI International’s Artificial Intelligence Center - <<http://www.ai.sri.com/>>

[3] Why is Siri important? <<http://www.quora.com/Siri-product/Why-is-Siri-important>>.

[4] Визуализацията е от Brian Roemmele, Alchemist & Metaphysician - <<http://www.quora.com/Siri-product/Why-is-Siri-important>>.

Библиография:

Елиът, Джей, Уилям Саймън. 2011. Стив Джобс. iЛидерът Човекът, преобразил начинът ни на общуване и живот, София: ИК " Locus".

Източници:

SRI International’s Artificial Intelligence Center - <<http://www.ai.sri.com/>>

Why is Siri important? <<http://www.quora.com/Siri-product/Why-is-Siri-important>>.